

**Медіація в Україні. Закон
України "Про медіацію".
Судова медіація за судовим
законодавством**

Пропонована збірка «Медіація в Україні» містить науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію» та науково-практичні коментарі до розділів Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, які визначають відносини щодо врегулювання спорів за участю судді (судової медіації).

Також збірка містить основне європейське законодавство щодо впровадження процедури медіації у правові практики, інші матеріали методичного та інформаційного характеру, що пов'язані з медіацією в Україні.

Видання розраховане на широке коло читачів, зокрема на здобувачів юридичної освіти, викладачів, практикуючих правників, нотаріусів, медіаторів, спеціалістів з конфліктології.

МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ

ЗАКОН УКРАЇНИ
«ПРО МЕДІАЦІЮ»

СУДОВА МЕДІАЦІЯ ЗА
СУДОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ КОМЕНТАРІ
МЕТОДИЧНІ ТА ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ

Упорядники:

Дрозд Валентина Георгіївна – начальник 3-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії проблем правового та організаційного забезпечення діяльності Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України, доктор юридичних наук, доцент;

Дрозд Олексій Юрійович – начальник відділу докторантури та ад'юнктури Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент;

Журавльов Дмитро Володимирович — доктор юридичних наук, доцент, заслужений юрист України, голова науково-експертної ради при Підкомітеті з питань запобігання та протидії політичній корупції Верховної ради України;

Петков Сергій Валерійович – доктор юридичних наук, професор.

М 42 Медіація в Україні. Закон України «Про медіацію». Судова медіація за судовим законодавством. – Київ : «Центр учбової літератури», 2022. – 158 с.

ISBN 978-611-01-2498-8

Пропонована збірка «Медіація в Україні» містить науково-практичний коментар до Закону України «Про медіацію» та науково-практичні коментарі до розділів Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, які визначають відносини щодо врегулювання спорів за участю судді (судової медіації).

Також збірка містить основне європейське законодавство щодо впровадження процедури медіації у правові практики, інші матеріали методичного та інформаційного характеру, що пов'язані з медіацією в Україні.

Видання розраховане на широке коло читачів, зокрема на здобувачів юридичної освіти, викладачів, практикуючих правників, нотаріусів, медіаторів, спеціалістів з конфліктології.

УДК 340.13(477)

ISBN 978-611-01-2498-8

ВСТУП

Закон «Про медіацію» передбачає і дає можливості громадянам вирішити свої суперечки, не звертаючись до суду. Він запроваджує та врегульовує статус медіатора, а також стимули для громадян, щоб вони не йшли з будь-якими суперечками до суду, перенавантажуючи їх, а могли дійти порозуміння та вирішити свої питання завдяки неупередженій особі, якою і буде медіатор.

«Законодавче закріплення цієї процедури сприятиме ефективному поширенню в суспільстві культури мирного врегулювання спорів, дозволить знизити навантаження на суди, скоротити строки розгляду справ, зменшити витрати сторін на правову допомогу та судовий процес у цілому. Саме медіація допомагає сторонам конфлікту за допомогою медіатора налагодити комунікацію та обрати той варіант рішення, який задовольнить інтереси і потреби обох учасників спору. Такий варіант вирішення конфлікту дає можливість знизити рівень напруження, усвідомити наслідки рішення, а також надає сторонам відчуття справедливості від процесу медіації», — зазначив заступник Міністра юстиції Олександр Банчук.

Застосовувати цей Закон можна буде для врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Законом «Про медіацію» встановлено, що:

— фізичні та юридичні особи зможуть звернутись до медіатора для проведення медіації як до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу, так і під час судового, третейського чи арбітражного провадження або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу;

— медіація проводитиметься за взаємною згодою сторін медіації відповідно до принципів добровільності, конфіденційності, незалежності та нейтральності, неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації;

— набути статус медіатора зможе будь-яка фізична особа, яка має вищу освіту та пройшла базову підготовку у сфері медіації в Україні або за її межами;

— підготовка у сфері медіації становитиме не менше як 90 годин навчання медіатора, у тому числі 45 годин практичного навчання, та включатиме теоретичні знання та практичні навички щодо принципів, порядку та методик проведення медіації, правового регулювання медіації, етики медіатора, ведення переговорів та врегулювання конфліктів (спорів);

— підготовку у сфері медіації здійснюватимуть заклади освіти, а також організації, що забезпечують проведення медіації, об'єднання медіаторів, суб'єкти

господарювання будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, що мають право надавати послуги у сфері медіації або організовувати їх надання відповідно до законодавства;

— реєстри медіаторів зможуть вести об'єднання медіаторів, організації, що забезпечують проведення медіації, а також органи державної влади та органи місцевого самоврядування, які залучають медіаторів або послугами яких користуються.

У чому суть медіації? Якщо спір вирішується в судовому порядку, не завжди можна спрогнозувати результат спору та скільки часу буде витрачено на розгляд справи. Якщо ж йдеться про корпоративний спір — під час розгляду справи може кардинально змінитися судова практика, що взагалі матиме наслідком ухвалення рішення не на користь позивача. Тож потрібно завжди зважено й без емоцій підходити до вирішення конфлікту. Медіація здатна допомогти, і за умови, якщо сторони готові спробувати домовитися, цей процес може бути значно коротшим, ніж судова тяганина.

Медіатором, згідно із законом, може бути особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном. Така підготовка передбачає не менше 90 годин навчання, зокрема не менше 45 годин практики. Також медіаторами визнаються особи, які пройшли навчання базовим навичкам медіатора — не менше 48 годин, що підтверджується відповідними сертифікатами.

Згідно із законом, медіація не визначена як обов'язкова процедура вирішення конфлікту, якщо вже справа розглядається в судовому порядку. Водночас законодавець цим законом вносить зміни до процесуальних кодексів. Отже, після підписання документу та набрання ним законної сили, якщо сторони погодяться вирішити конфлікт шляхом медіації, суд зобов'язаний буде зупинити провадження, але не більш ніж на 90 днів з моменту винесення ухвали про зупинення провадження у справі. За результатами проведеної медіації сторони можуть укласти мирову угоду, яку суд має затвердити у випадку, якщо вона не порушує права третіх осіб.

Цей інститут аналогічний процесуальному інституту «Врегулювання спору за участю судді». Однак у випадку медіації виявляти інтереси кожної із сторін і віднаходити способи мирного врегулювання спору буде професійний медіатор, який володіє спеціальними техніками та є абсолютно незалежним і об'єктивним. До того ж сторони самі обирають, хто виступатиме їх медіатором.

Врегулювання спору за участю судді — судова процедура, передбачена у цивільному, адміністративному та господарському судочинствах, яка полягає у проведенні суддею спільних (за участю всіх сторін) та закритих (з кожною із сторін окремо) нарад з метою мирного врегулювання спору.

Врегулювання спору за участю судді проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про його проведення, при цьому строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню не підлягає. Для початку процедури врегулювання спору **необхідна наявність наступних умов:**

1. Розгляд судової справи по суті не розпочато.
2. Обидві сторони висловили згоду на врегулювання спору за участю судді.
3. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмету спору відсутні.

За наявності всіх зазначених умов, суд постановляє ухвалу про проведення процедури врегулювання спору за участю судді, якою одночасно зупиняє провадження у справі. На першому етапі врегулювання спору суддя проводить спільну нараду, на початку якої роз'яснює сторонам мету, порядок проведення врегулювання спору за участю судді, права та обов'язки сторін. Під час проведення спільних нарад суддя з'ясовує підстави та предмет позову, підстави заперечень, роз'яснює сторонам предмет доказування по категорії спору, який розглядається, пропонує сторонам надати пропозиції щодо шляхів мирного врегулювання спору та здійснює інші дії, спрямовані на мирне врегулювання сторонами спору.

Суддя може запропонувати сторонам можливий шлях мирного врегулювання спору. Під час закритих нарад суддя має право звертати увагу сторони на судову практику в аналогічних спорах, пропонувати стороні та (або) її представнику можливі шляхи мирного врегулювання спору. Як правило, наради проводяться у неформальній обстановці, що сприяє формуванню довірчих відносин. Суддя бере участь у нарадах без мантиї.

Під час проведення врегулювання спору суддя не має права надавати сторонам юридичні поради та рекомендації, надавати оцінку доказів у справі. Інформація, отримана будь-якою зі сторін, а також суддею під час проведення врегулювання спору, є конфіденційною. У зв'язку з цим, під час проведення врегулювання спору за участю судді протокол наради не ведеться та не здійснюється фіксування технічними засобами.

Врегулювання спору за участю судді припиняється:

- у разі подання стороною заяви про припинення врегулювання спору за участю судді;
- у разі закінчення строку врегулювання спору за участю судді;
- за ініціативою судді у разі затягування врегулювання спору будь-якою із сторін;
- у разі укладення сторонами мирової угоди та звернення до суду із заявою про її затвердження або звернення позивача до суду із заявою про залишення

позовної заяви без розгляду, або в разі відмови позивача від позову чи визнання позову відповідачем.

У разі припинення врегулювання спору за участі судді, постановляється ухвала, якою одночасно вирішується питання про поновлення провадження у справі. Дана ухвала оскарженню не підлягає. Якщо врегулювання спору припиняється на підставі заяви сторони або закінчення строк, ухвала постановляється не пізніше наступного дня після виникнення відповідної обставини. У разі припинення врегулювання спору за участю судді з підстав, відмінних від укладення мирової угоди, справа передається на розгляд іншому судді, визначеному в порядку, встановленому статтею 33 Цивільного процесуального кодексу України.

Процедури проведення врегулювання спору за участю судді, передбачені Кодексом адміністративного судочинства і Господарським процесуальним кодексом України аналогічні процедурі, яка передбачена цивільним процесуальним законодавством. Єдина відмінність полягає в обставинах, які унеможливають застосування зазначеної процедури. Так, у **адміністративному судочинстві процедуро врегулювання спору за участю судді не може бути застосована у таких випадках:**

- в адміністративних справах, визначених главою 11 розділу II Кодексу адміністративного судочинства, за винятком справ, визначених статтею 267 зазначеного кодексу, та типових справ;

- у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

Господарським процесуальним кодексом України передбачені наступні винятки щодо проведення процедури врегулювання спору за участю судді:

- у справах про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом;

- у справах за заявами про затвердження планів санації боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство;

- у випадку вступу у справу третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору.

На практиці інститут «Врегулювання спору за участю судді» не набув широкого розповсюдження, до того ж сторони почали зловживати такою можливістю і часто мали на меті відвести суддю. Цьому сприяє припис законодавця, що коли сторони не досягли консенсусу за участі судді, такий суддя у процесі підлягає відводу.

Ця збірка призначена для практикуючих правників та здобувачів профільної освіти, а також широкого загалу зацікавлених читачів.

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ»

ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО МЕДІАЦІЮ

Цей Закон визначає правові засади та порядок проведення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору), принципи медіації, статус медіатора, вимоги до його підготовки та інші питання, пов'язані з цією процедурою.

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

1) договір про проведення медіації — угода про надання послуг з проведення медіації з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору), укладена сторонами можливого або наявного конфлікту (спору) та медіатором (медіаторами) у погодженій ними усній чи письмовій формі, яка відповідає вимогам закону;

2) медіатор — спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію;

3) медіаційна угода — письмова угода учасників правовідносин про спосіб врегулювання всіх або певних конфліктів (спорів), які виникли або можуть виникнути між ними, шляхом проведення медіації. Медіаційна угода може укладатися у формі медіаційного застереження в договорі або у формі окремої угоди;

4) медіація — позасудова добровільна, конфіденційна, структурована процедура, під час якої сторони за допомогою медіатора (медіаторів) намагаються запобігти виникненню або врегулювати конфлікт (спір) шляхом переговорів;

5) об'єднання медіаторів — добровільне об'єднання, утворене відповідно до Закону України “Про громадські об'єднання” для здійснення та захисту прав і свобод членів такого об'єднання та/або розвитку медіації, та/або сприяння впровадженню культури мирного вирішення конфліктів (спорів), та/або здійснення професійного самоврядування медіаторів, та/або для забезпечення надання послуги з медіації;

6) правила проведення медіації — порядок та методика проведення медіації, права та обов'язки учасників медіації, визначені договором про проведення медіації або затверджені суб'єктом, що забезпечує проведення медіації, відповідно до вимог цього Закону;

7) сторони медіації — фізичні, юридичні особи або групи осіб, які звернулися до медіатора (медіаторів) чи суб'єкта, що забезпечує проведення медіації, з метою запобігання виникненню або врегулювання конфлікту (спору) між ними шляхом проведення медіації та уклали договір про проведення медіації;

8) суб'єкт, що забезпечує проведення медіації, — юридична особа будь-якої організаційно-правової форми, що забезпечує надання послуги з медіації та веде реєстр медіаторів;

9) угода за результатами медіації — угода, що фіксує результат домовленості сторін медіації у погодженій між ними усній чи письмовій формі з урахуванням вимог закону;

10) учасники медіації — медіатор (медіатори), сторони медіації, їхні представники, законні представники, захисники, перекладач, експерт та інші особи, визначені за домовленістю сторін медіації.

Стаття коментована визначає основні терміни, що використані в Законі, а також їх легальне тлумачення в цілях цього Закону.

Стаття 2. Законодавство про медіацію

1. Законодавство про медіацію ґрунтується на Конституції України і складається з цього Закону та інших нормативно-правових актів.

2. Якщо міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, передбачені інші правила, ніж ті, що встановлені цим Законом, застосовуються правила міжнародних договорів України.

Стаття коментована визначає коло нормативних актів, які складають законодавство України про медіацію.

Стаття 3. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на суспільні відносини, пов'язані з проведенням медіації з метою запобігання виникненню конфліктів (спорів) у майбутньому або врегулювання будь-яких конфліктів (спорів), у тому числі цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних, а також у справах про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Законодавством можуть передбачатися особливості проведення медіації в окремих категоріях конфліктів (спорів).

2. Медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу.

Проведення медіації не впливає на перебіг позовної давності.

3. Медіація не проводиться у конфліктах (спорах), що впливають чи можуть вплинути на права і законні інтереси третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації.

Стаття коментована визначає сферу застосування цього Закону.

Ч. 1 статті визначає об'єкт застосування приписів Закону, яким визначені суспільні правовідносини при досудовому вирішенні невизначеного кола конфліктів (спорів) та їх запобігання, які виникають у цивільних, сімейних, трудових, господарських, адміністративних відносинах, а також при розгляді справ про адміністративні правопорушення та у кримінальних провадженнях з метою примирення потерпілого з підозрюваним (обвинуваченим).

Ч. 2 статті визначає дію норм Закону у часі. При цьому окремо наголошується, що застосування процедури медіації не впливає на перебіг позовної давності, який визначається згідно з чинним законодавством.

Ч. 3 визначає загальні застереження щодо застосування процедури медіації, коли це стосується прав і законних інтересів третіх осіб, які не є учасниками цієї медіації.

Стаття 4. Принципи медіації

1. Медіація проводиться за взаємною згодою сторін медіації з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації.

2. Принципи медіації поширюються на стадію підготовки до медіації.

Стаття коментована визначає **загальні принципи медіації**.

До них законодавець відносить:

- принцип добровільності участі в процедурі медіації;
- принцип конфіденційності процедури медіації;
- принципи нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора;
- принципи самовизначення та рівності прав сторін медіації.

Більш докладно ці принципи визначаються у наступних статтях Закону.

Стаття 5. Добровільність

1. Участь у медіації є добровільним волевиявленням учасників медіації. Ніхто не може бути примушений до врегулювання конфлікту (спору) шляхом проведення медіації.

2. Сторони медіації та медіатор можуть у будь-який момент відмовитися від участі в медіації.

3. Участь сторони в медіації не може вважатися визнанням такою стороною вини, позовних вимог або відмовою від позовних вимог.

Стаття коментована визначає принцип добровільності медіації.

Взагалі зміст поняття добровільності медіації доволі широкий. Багато спеціалістів–конфліктологів відзначають сутність цього принципу таким чином — ніхто не може примусити сторони будь-якого конфлікту врегулювати його через процедуру медіації, яка може мати місце лише за обопільною згодою сторін конфлікту і обраного ними медіатора. При цьому добровільність процедури медіації зберігається на усіх її стадіях — від згоди до участі і виборі медіатора, до моменту укладання угоди.

Також учасники медіації — сторони і медіатор зберігають за собою право у будь-який момент відмовитися від участі в медіації.

Якщо загально охарактеризовувати принцип добровільності медіації, то її зміст поділяється **на такі складові**:

- добровільна згода на проведення медіації, добровільне визначення умов медіації, добровільна участь у процедурі медіації;
- добровільне визначення умов і добровільне укладання угоди за результатами медіації;
- можливість учасників медіації на будь-якому етапі вийти із процедури медіації.

Приписи ч. 3 статті не мають прямого відношення до питань добровільності участі в медіації. Ця норма є швидше застереженням з метою уникнути хибного тлумачення факту згоди на участь у процедурі медіації.

Стаття 6. Конфіденційність

1. Медіатор та інші учасники медіації, а також суб'єкт, що забезпечує проведення медіації, не мають права розголошувати конфіденційну інформацію, якщо інше не встановлено законом або якщо всі сторони медіації не домовилися у письмовій формі про інше.

Для цілей цього Закону конфіденційною інформацією вважається вся інформація, яка стала відома під час підготовки до медіації та проведення медіації, зокрема про пропозицію та готовність сторін конфлікту (спору) до участі у медіації, факти та обставини, висловлені судження та пропозиції сторін медіації щодо врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації.

2. Якщо медіатор отримав від однієї із сторін конфіденційну інформацію, він може розкрити таку інформацію іншій стороні (сторонам) лише за згодою сторони, яка надала таку інформацію.

3. Особи, зазначені у частині першій цієї статті, за розголошення конфіденційної інформації несуть відповідальність, передбачену законом.

4. У разі пред'явлення стороною медіації вимог до медіатора щодо невиконання чи неналежного виконання ним умов договору про проведення медіації медіатор звільняється від обов'язку збереження конфіденційної інформації в межах, необхідних для захисту його прав та інтересів. У такому разі суд, інші органи чи посадові особи, які розглядають вимоги сторони медіації до медіатора або яким стало відомо про пред'явлення таких вимог, зобов'язані вжити заходів для унеможливлення доступу сторонніх осіб до конфіденційної інформації та її розголошення.

5. Медіатор не може бути допитаний як свідок у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

Стаття коментована визначає зміст принципу конфіденційності медіації.

Системний аналіз феномену медіації, як позасудовому способу вирішення конфліктів, та напрацювання науковців у цій сфері дозволяють віднести принцип конфіденційності до обов'язкового базового принципу медіації.

Наприклад в початковому посібнику «Вступ до альтернативного вирішення спорів» за загальною редакцією У. Хелльманна (Хмельницький університет управління та права, 2017. — 234 с.) зазначається, що принцип конфіденційності

передбачає, що будь-яка інформація, отримана на всіх етапах процесу медіації або пов'язана з нею, не підлягає розголошенню, зокрема пропозиції одній зі сторін про застосування процедури медіації, відомості про готовність сторін до участі в проведенні процедури, факт того, що медіація буде проведена або вже відбулась. Конфіденційною є інформація щодо думок, пропозицій або визнань, висловлених у ході проведення процедури медіації; готовності однієї зі сторін прийняти пропозицію іншої сторони про врегулювання спору. Будь-які відомості, доведені конфіденційно медіатору однією зі сторін, не повинні доводитися ними до відома іншої сторони. Будь-які записи, зроблені в процесі медіації, мають бути знищені, а зміст медіаційної угоди може бути розкритий тільки у випадках, встановлених законом, зокрема, задля її виконання.

Абзац 2 ч. 1 статті коментованої визначає поняття конфіденційності в цілях цього Закону. Аналіз норми дозволяє зробити висновок, що тут застосоване єдине, цілісне розуміння конфіденційності медіації без його розподілу на складові частини, що дає змогу визначенню принципу конфіденційності комплексно охопити всі аспекти медіації, адже конфіденційною, за Законом визначається вся інформація, що стосується медіації.

При цьому це не зовсім узгоджується наприклад із приписами ст. 175 ЦПК України (та з аналогічними нормами КАС України, ГПК України). Ці норми передбачають надання інформації до суду у випадках, передбачених законом, що підтверджує вжиття заходів досудового врегулювання спору. Таким чином, коли за результатами проведення медіації сторони не досягли домовленостей та не вирішили спір, а одна зі сторін має намір звернутись до суду з позовною заявою, у неї виникає **імперативний обов'язок** зазначити у своїй позовній заяві відомості про вжиття заходу досудового врегулювання спору (в цьому разі таким заходом є звернення до медіатора).

Тобто вірогідна ситуація, коли інша сторона не дасть письмової згоди на розголошення такої інформації, то особа (позивач) фактично може потрапити у ситуацію, коли зазначити відомості про вжиття заходів досудового врегулювання спору вона не може внаслідок положень договору (угоди) про медіацію, але й захистити свої права без розкриття такої інформації суду ефективно не має можливості, адже з огляду на положення статті 185 ЦПК України суддя, встановивши, що позовну заяву подано без додержання вимог, викладених у статтях 175 і 177 ЦПК України, протягом п'яти днів з дня надходження до суду позовної заяви постановляє ухвалу про залишення позовної заяви без руху, а якщо позивач не усунув недоліки позовної заяви у строк, установлений судом, то заява вважається неподаною і повертається позивачеві.

Інший приклад — положення пункту 4 та пункту 5 частини 2 статті 43 ЦПК України (та аналогічні норми інших процесуальних кодексів) передбачає, що

учасники справи, окрім іншого, зобов'язані подавати усі наявні у них докази в порядку та строки, встановлені законом або судом, не приховувати докази та надавати суду повні й достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні. Постає питання про те, чи може учасник справи надати суду повні й достовірні пояснення з питань, які ставляться судом, а також учасниками справи в судовому засіданні, якщо такі пояснення міститимуть інформацію щодо проведеної медіації.

Хоча ці питання і віднесені до регулювання сторонами в угоді про проведення медіації, все рівно залишається вірогідність, що буде здійснюватися розголошення конфіденційної у сенсі цього Закону інформація. Напевне норма у подальшому має бути визначена більш акуратно.

За приписами статті коментованої принцип конфіденційності медіації надає медіатору певного процесуального привілею, подібного до правового статусу лікаря чи священика — тобто він не може бути допитаний як свідок у справі (провадженні) щодо інформації, яка стала йому відома під час підготовки до медіації та проведення медіації.

Стаття 7. Нейтральність, незалежність та неупередженість медіатора

1. Під час проведення медіації медіатор повинен бути нейтральним у ставленні до сторін медіації та незалежним від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб.

2. Медіатор не може:

1) суміщати функцію медіатора з функцією іншого учасника медіації в одному конфлікті (спорі);

2) надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо прийняття рішення по суті конфлікту (спору);

3) приймати рішення по суті конфлікту (спору) між сторонами медіації;

4) бути представником або захисником будь-якої із сторін у досудовому розслідуванні, судовому, третейському чи арбітражному провадженні у конфлікті (спорі), в якому він є чи був медіатором.

3. Втручання органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності та підпорядкування, громадських об'єднань, посадових та службових осіб, фізичних осіб під час підготовки та проведення медіації забороняється.

4. Медіатор повинен бути неупередженою особою, яка допомагає сторонам конфлікту (спору) здійснювати комунікацію, досягати порозуміння та проводити переговори.

5. Медіатор має право надавати сторонам медіації консультації та рекомендації щодо порядку проведення медіації та фіксування її результатів.

Стаття коментована визначає принцип нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора.

Нейтралітет, неупередженість медіатора в процесі медіації є одним із п'яти основних положень посередництва поряд із добровільністю, конфіденційністю, самовизначенням та однозначним рішенням, і всі ці принципи нерозривно пов'язані.

Збереження нейтральності — це обов'язок посередника, встановлений законами, кодексами поведінки й основними ідеями та принципами медіації.

Взагалі нейтралітет медіатора не має бути абсолютним, до того ж, за великим рахунком це неможливо. Проте нейтральність медіатора повинна зберігати процесуальну справедливість процедури медіації.

Нейтральність медіатора гарантує легітимність та обґрунтованість медіаційної угоди. Водночас зміст поняття нейтралітету медіатора не є постійним і залежить від дії багатьох чинників, у тому числі від професіоналізму медіатора, обраного стилю медіації, особливостей кожної окремої процедури медіації. Структура дотримання нейтралітету медіатора має бути закріплена додатково в документі щодо поведінки та етики медіаторів, що створить необхідні імперативи як для сторін спору, так і для медіаторів.

Неупередженість медіатора визначається його статусом посередника. Тобто він не встановлює істину, не вирішує спір по суті, не поновлює порушені права або інтереси; навпроти він допомагає сторонам узгодити свої позиції, знайти розумний компроміс і на цій основі залагодити конфлікт.

Закон забороняє зовнішній вплив на медіатора, що дозволяє йому бути **незалежним у своїй діяльності** від сторін медіації, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб, інших фізичних і юридичних осіб.

Стаття 8. Самовизначення та рівність прав сторін медіації

1. Сторони медіації самостійно обирають медіатора (медіаторів) та/або суб'єкта, що забезпечує проведення медіації.

2. Сторони медіації самостійно визначають перелік питань, які обговорюватимуться, варіанти врегулювання конфлікту (спору), зміст угоди за результатами медіації, строки та способи її виконання, інші питання щодо конфлікту (спору) та проведення медіації.

Інші учасники медіації можуть надавати консультації та рекомендації сторонам медіації, але рішення приймається виключно сторонами медіації.

3. Якщо стороною медіації є неповнолітня особа, вона приймає рішення з дотриманням вимог законодавства з урахуванням обсягу її дієздатності.

4. Якщо стороною медіації є особа, цивільна дієздатність якої обмежена, вона приймає рішення з дотриманням вимог законодавства з урахуванням обсягу її дієздатності.

5. Медіація проводиться на засадах рівності сторін. Сторонам медіації має бути надано рівні можливості під час проведення медіації. Зобов'язання медіатора повинні бути однаковими стосовно всіх сторін медіації.

Стаття коментована визначає принцип самовизначення та рівність прав сторін медіації.

В Кодексі етики медіатора Українського центру медіації визначається, що **самовизначення** — фундаментальний принцип медіації. Він вимагає аби процес медіації спирався на здатність сторін досягти добровільного, взаємоприйнятного рішення. Будь-яка сторона може відмовитися від медіації у будь-який час.

Самовизначення — процес приходу до добровільного, не-під-тиском рішення, у якому кожна сторона робить свій власний та зважений вибір стосовно правил процесу та його наслідків. Сторони можуть використовувати принцип самовизначення на будь-якому етапі медіації, включаючи обрання медіатора, обрання правил проведення процедури, участі або відмови від участі та власне результати.

Поряд із самовизначенням Закон проголошує **рівність сторін у процесі медіації**. Сторонам медіації має бути надано рівні можливості під час проведення медіації. Зобов'язання медіатора повинні бути однаковими стосовно всіх сторін медіації.

Розділ II. СТАТУС МЕДІАТОРА

Стаття 9. Вимоги до медіатора

1. Медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном.

2. Медіатором не може бути особа, яка має судимість, особа, цивільна дієздатність якої обмежена, або недієздатна особа.

3. Сторони медіації, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм

Зміст

ВСТУП.....	3
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ».....	7
ЗАКОН УКРАЇНИ ПРО МЕДІАЦІЮ	7
ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ У ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧНИСТВІ. НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР	35
ГОСПОДАРСЬКИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (ВИТЯГ).....	35
ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТІ СУДДІ У АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧНСТВІ. НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР	46
КОДЕКС АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ (ВИТЯГ) ...	46
ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРУ ЗА УЧАСТІ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧНСТВІ. НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР	58
ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ (ВИТЯГ)	58
ЗМІНИ ДО НОРМАТИВНИХ АКТІВ УКРАЇНИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПРИЙНЯТТЯМ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ»	69
ЗМІНИ ДО КОДЕКСУ ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ:	69
ЗМІНИ ДО ЗЕМЕЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ:	69
ЗМІНИ ДО ГОСПОДАРСЬКОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ:	70
ЗМІНИ ДО КОДЕКСУ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА УКРАЇНИ:	84
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СОЦІАЛЬНУ РОБОТУ З СІМ'ЯМИ, ДІТЬМИ ТА МОЛОДДЮ»:	92
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СУДОВИЙ ЗБІР»:	94
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО СОЦІАЛЬНІ ПОСЛУГИ»:	95
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ТРЕТЕЙСЬКІ СУДИ»:	97
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО МІЖНАРОДНИЙ КОМЕРЦІЙНИЙ АРБІТРАЖ»:	98
ЗМІНИ ДО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО НОТАРІАТ»:	98
МІЖНАРОДНІ ПРАВОВІ ДОКУМЕНТИ З ПИТАНЬ МЕДІАЦІЇ	100

Офіційний вісник Європейського Союзу ДИРЕКТИВА 2008/52/ЄС ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ від 21 травня 2008 р. Про деякі аспекти медіації у цивільних та господарських правовідносинах ..	100
Рекомендація № R (99) 19 Комітету міністрів Ради Європи державам — членам Ради, які зацікавлені в організації медіації у кримінальних справах ..	109
Рекомендація Rec (2002) 10 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в цивільних справах ..	115
Рекомендація № R (98) 1 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо медіації в сімейних справах ..	119
Рекомендація Rec (2001) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо альтернатив судовому розгляду спорів між адміністративними органами й сторонами—приватними особами.....	123
ПИТАННЯ ЕТИКИ МЕДІАТОРІВ ..	127
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОДЕКС ЕТИКИ МЕДІАТОРІВ ..	127
УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР МЕДІАЦІЇ.....	131
КОДЕКС ЕТИКИ МЕДІАТОРА ..	131
НАЦІОНАЛЬНА АСОЦІАЦІЯ МЕДІАТОРІВ УКРАЇНИ ..	138
КОДЕКС ЕТИКИ МЕДІАТОРА ..	138
ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОБ'ЄДНАННЯ МЕДІАТОРІВ В УКРАЇНІ ..	144
1. Національна медіаторська мережа Громадської організації «Ла Страда- Україна».....	144
2. Національна асоціація медіаторів України ..	145
3. Асоціація сімейних медіаторів України ..	147
4. Ліга медіаторів України ..	149
5. Львівський центр медіації.....	150
6. Українська академія медіації.....	152
7. Український центр медіації ..	154

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

МЕДІАЦІЯ В УКРАЇНІ ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО МЕДІАЦІЮ»

СУДОВА МЕДІАЦІЯ ЗА
СУДОВИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ КОМЕНТАРІ
МЕТОДИЧНІ ТА ДОВІДКОВІ МАТЕРІАЛИ

Оригінал-макет підготовлено
ТОВ «Центр учбової літератури»

Підписано до друку 04.01.2022. Формат 70x100 1/16.
Друк лазерний. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Умовн. друк. арк. 12,75.

ТОВ «Центр учбової літератури»
вул. Лаврська, 20 м. Київ

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 2458 від 30.03.2006 р.

Книги, які можуть вас зацікавити

Документи медіатора:
збірник зразків
документів

Закон України "Про
медіацію". Алерта

Прямий і перехресний
допит у суді

Цивільний
процесуальний кодекс
України

Право нерухомості
крізь призму судової
практики

Закон України "Про
медіацію".
Науково-практичний
коментар

Перейти до галузі права
Адвокатура

Перейти на сайт →